

Planowanie i prowadzenie ewaluacji

Beata Ciężka

Ewaluacja ...

Słownik Języka Polskiego (Szymczak,
1982, t. 1 s. 562):

*ustalanie wartości i ceny czegoś;
ocenie, oszacowanie*

Ewaluacja ...

Słownik łacińsko - polski

e-valesco, -ere, -ui – stawać się silnym, potężnieć” oraz „evaeleo, -ere – móc, zdołać; e-valesco, - ere, -ui – wzmocnić się, nabrać siły, spotężnieć; móc, być zdolnym, zdołać, potrafić

Ewaluacja ...

- ❑ Systematyczne badanie wartości lub cech konkretnego programu, działania bądź obiektu z punktu widzenia przyjętych kryteriów w celu ich usprawnienia, rozwoju lub lepszego rozumienia
- ❑ Zbieranie, analiza oraz interpretacja danych na temat znaczenia i wartości tego, co podlega badaniu, przy zwróceniu uwagi na zagadnienia istotne dla zainteresowanych
- ❑ Opisywanie przebiegu oraz wyników badanych działań zarówno z pozytywnej, jak i negatywnej strony; szukanie wyjaśnienia związków między nakładami i osiągniętymi rezultatami; porównywanie rezultatów ze wstępnymi zamierzeniami
- ❑ Okresowa ocena efektywności, skuteczności, oddziaływania, trwałości i zgodności projektu w kontekście założonych celów

Ewaluacja ...

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej w sprawie nadzoru pedagogicznego podpisane 7 października 2009 r.

- Ewaluacja działalności edukacyjnej szkół i placówek jest **praktycznym badaniem oceniającym, które ma prowadzić do określenia stopnia spełniania przez szkołę lub placówkę wymagań stawianych przez państwo** na podstawie oceny przebiegu procesów, a także efektów podejmowanych działań dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych oraz warunków działania szkoły lub placówki, jakości zarządzania i jej funkcjonowania w środowisku.
- Ewaluacja prowadzona przez organ sprawujący nadzór pedagogiczny to ewaluacja zewnętrzna.
- Ewaluacja prowadzona przez dyrektora szkoły lub placówki to ewaluacja wewnętrzna.

Ewaluacja zewnętrzna

- ❑ Zbieranie i analizowanie informacji o działalności edukacyjnej szkoły lub placówki;
- ❑ Określenie poziomu spełniania przez szkołę lub placówkę wymagań ustalonych w rozporządzeniu przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania.

Wymagania te zostały ujęte w czterech obszarach działalności szkół i placówek:

- ❑ efekty działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej oraz innej działalności statutowej szkoły lub placówki;
- ❑ procesy zachodzące w szkole lub placówce;
- ❑ funkcjonowanie szkoły lub placówki w środowisku lokalnym, w szczególności w zakresie współpracy z rodzicami uczniów;
- ❑ zarządzanie szkołą lub placówką.

Ewaluacja wewnętrzna

- ❑ Dyrektor publicznej szkoły lub placówki jest odpowiedzialny za zorganizowanie procesu ewaluacji wewnętrznej i wykorzystanie jej wyników do podejmowania działań mających na celu poprawę pracy szkoły lub placówki.
- ❑ Ewaluacja wewnętrzna może być prowadzona w odniesieniu do wymagań zamieszczonych w załączniku do rozporządzenia, może być też prowadzona w odniesieniu do innych, uznanych przez dyrektora za ważne, zagadnień dotyczących funkcjonowania szkoły lub placówki.
- ❑ Po otrzymaniu raportu z ewaluacji przeprowadzonej przez organ sprawujący nadzór pedagogiczny, dyrektor szkoły lub placówki we współdziałaniu z nauczycielami, podejmie działania służące poprawie działalności edukacyjnej szkoły lub placówki.
- ❑ Dyrektor szkoły lub placówki publicznej będzie zobowiązany do opracowania na każdy rok szkolny planu nadzoru pedagogicznego, który zawierać będzie m.in.: **cele, przedmiot oraz harmonogram ewaluacji wewnętrznej**, tematykę i terminy przeprowadzania kontroli przestrzegania prawa, tematykę szkoleń i narad dla nauczycieli.
- ❑ Przed zakończeniem roku szkolnego, obowiązkiem dyrektora szkoły lub placówki będzie przedstawienie radzie pedagogicznej wyników i wniosków ze sprawowanego w roku szkolnym nadzoru pedagogicznego.

Etapy procesu ewaluacji

- Konceptualizacja ewaluacji (planowanie i projektowanie ewaluacji)
- Zbieranie i analiza danych
- Raportowanie
- Wykorzystanie wyników ewaluacji

Planowanie ewaluacji

- Przystępując do przeprowadzania ewaluacji trzeba ją precyzyjnie zaplanować, by jak najskuteczniej wykorzystać czas i posiadane zasoby.
- Im lepiej zaplanowana ewaluacja, tym większa szansa na przeprowadzenie jej w taki sposób, który dostarczy **istotnych, wiarygodnych i rzetelnych informacji, odpowiadających potrzebom i zainteresowaniom jej odbiorców i użytkowników.**

Przystępując do przeprowadzenia ewaluacji należy jasno sformułować jej **CEL, a więc odpowiedzieć na pytanie, czemu służyć będą poczynione w wyniku ewaluacji ustalenia.**

Planowanie ewaluacji

- Określenie celów ewaluacji i przewidywanego sposobu wykorzystania wyników ewaluacji
- Identyfikacja odbiorców ewaluacji
- Oszacowanie posiadanych zasobów (czasowych, finansowych, materiałów i informacji)
- Sformułowanie projektu ewaluacji

Elementy projektu ewaluacji

- ❑ Określenie przedmiotu ewaluacji
- ❑ Sformułowanie pytań kluczowych (badawczych)
- ❑ Określenie kryteriów ewaluacji
- ❑ Dobór metodologii badania (założeń metodologicznych, metod badawczych, określenie próby badawczej)
- ❑ Opracowanie harmonogramu prac – ram czasowych badania
- ❑ Określenie formatu raportu – formy, zakresu, odbiorców

Pytania kluczowe

- ❑ Pytania sformułowane w dość ogólny, ale konkretny sposób, na które odpowiadać będzie się w rezultacie przeprowadzanej ewaluacji
- ❑ Nie są to pytania, które bezpośrednio zostaną zadane osobom objętym ewaluacją (aczkolwiek niektóre z nich mogą być zadane wprost), ale są to pytania, na które odpowiedzi poszukiwać się będzie w trakcie całego procesu badawczego
- ❑ Odpowiedzi na te pytania staną się kanwą raportu ewaluacyjnego

Kryteria ewaluacji

Służą wskazaniu, co w ramach prowadzonej ewaluacji będzie podlegało wartościowaniu („ocenie”).

Najczęściej stosowane kryteria ewaluacji:

- Skuteczność
- Trafność
- Efektywność
- Użyteczność
- Trwałość

Planowanie ewaluacji – praktyczne wskazówki (1)

ETAPY PROCESU PLANOWANIA EWALUACJI	PYTANIA POMOCNICZE DO PLANOWANIA EWALUACJI
Zdefiniowanie celów ewaluacji i sposobu wykorzystania wyników ewaluacji	<ul style="list-style-type: none"> • Po co będziemy przeprowadzać ewaluację w naszej szkole? • Jaki problem chcemy rozwiązać dzięki ewaluacji? • Jak wyniki ewaluacji mogą być wykorzystane?
Określenie odbiorców ewaluacji	<ul style="list-style-type: none"> • Dla kogo będziemy badać? Kto będzie głównym odbiorcą ewaluacji, a kto jeszcze może być zainteresowany wynikami? • Do kogo mają być skierowane rekomendacje? Kto będzie zobowiązany do ich wdrożenia?

Planowanie ewaluacji – praktyczne wskazówki (2)

ETAPY PROCESU PLANOWANIA EWALUACJI	PYTANIA POMOCNICZE DO PLANOWANIA EWALUACJI
Identyfikacja zasobów (czasowych, finansowych, ludzkich)	<ul style="list-style-type: none"> • Ile możemy przeznaczyć na ewaluację czasu? Kiedy potrzebne nam będą wyniki? • Jakie koszty będzie można ponieść? • Czym dysponujemy „na wejściu” (np. bazy danych wyników egzaminów zewnętrznych, wyniki poprzednich ewaluacji, sprawozdania z posiedzeń rady pedagogicznej)? • Co musimy zrobić przed uruchomieniem ewaluacji (zaktualizować bazę danych, skonsultować koncepcję ewaluacji - z kim?) • Kto może zająć się prowadzeniem ewaluacji w szkole? Jak nauczyciele potencjalnie mogący zająć się prowadzeniem ewaluacji obciążeni są innymi zadaniami?
Wskazanie wykonawców ewaluacji (członków zespołu ewaluacyjnego)	<ul style="list-style-type: none"> • Ilu osób potrzebujemy do realizacji ewaluacji? • Kto będzie zbierał wyniki, analizował je i pisał raport?

Projektowanie ewaluacji – praktyczne wskazówki (1)

ETAPY PROCESU PROJEKTOWANIA EWALUACJI	PYTANIA POMOCNICZE DO PROJEKTOWANIA EWALUACJI
Określenie przedmiotu ewaluacji	<ul style="list-style-type: none"> • Jak sformułowaliśmy temat badania ewaluacyjnego? • Jakie obszary w ramach przedmiotu ewaluacji można/trzeba wyróżnić w prowadzonym badaniu ewaluacyjnym?
Sformułowanie pytań kluczowych (badawczych)	<ul style="list-style-type: none"> • Czego chcemy się dowiedzieć? • Na jakie pytania ma odpowiedzieć ewaluacja?
Określenie kryteriów ewaluacji	<ul style="list-style-type: none"> • Co jest „wartością” w badanym przedmiocie ewaluacji? • Jakimi kryteriami mają posłużyć się ewaluatorzy prowadzący ewaluację wewnętrzną w formułowaniu wniosków ewaluacyjnych?

Projektowanie ewaluacji – praktyczne wskazówki (2)

ETAPY PROCESU PROJEKTOWANIA EWALUACJI	PYTANIA POMOCNICZE DO PROJEKTOWANIA EWALUACJI
Dobór metod badawczych	<ul style="list-style-type: none"> • Jakie metody badawcze powinniśmy zastosować, aby zebrać możliwie pełne informacje? • Od kogo będziemy pozyskiwać informacje? • W jaki sposób będą dobierani respondenci?
Określenie ram czasowych ewaluacji (harmonogramu)	<ul style="list-style-type: none"> • Kiedy będzie realizowane badanie? • Ile czasu jest na realizację badań terenowych, na analizę danych, pisanie raportu? • Kiedy ewaluacja powinna zostać zakończona, żeby była użyteczna tj. żeby można było wykorzystać jej wyniki w realizacji kolejnych działań?
Określenie formatu raportu i sposobu upowszechniania wyników	<ul style="list-style-type: none"> • Jaką formę będzie miał raport ewaluacyjny? • Jaka będzie struktura raportu? • Komu i przy jakiej okazji raport zostanie przedstawiony?

Metody zbierania danych

- **Metody ilościowe**
- **Metody jakościowe**

- **Analiza dokumentów**
- **Wywiady**
- **Badania kwestionariuszowe**
- **Obserwacja**

Założenia badań ilościowych i ich zastosowanie

- ❑ Obejmują gromadzenie i analizę **informacji liczbowych** (również informacji, które można zakodować w formie liczb np. opinii – badania sondażowe)
- ❑ Wykorzystywane są do poznania **rozkładów częstości** występowania badanego zjawiska oraz określenia **poziomu zależności**, jakie występują pomiędzy różnymi zmiennymi
- ❑ Podlegają **analizie statystycznej** i regułom w niej obowiązującym
- ❑ Badania ilościowe umożliwiają wnioskowanie na temat **całej populacji** w oparciu o badania przeprowadzone na **próbce tej populacji**
- ❑ **Zasadniczym pytaniem jest: ILE?**

Najczęściej wykorzystywana metoda: badania kwestionariuszowe

Założenia badań jakościowych i ich zastosowanie

- Dotyczą **opisu, poznania i zrozumienia badanych zjawisk**
- Dane jakościowe są najczęściej niezbędne dla **właściwej interpretacji informacji** liczbowych
- Jakościowy charakter badań i prowadzonych analiz pociąga za sobą **nacisk na procesy i znaczenia**, które nie podlegają ścisłym rygorom pomiaru w znaczeniu ilościowym
- Pozwalają na sformułowanie odpowiedzi na pytania: **co?, jak?, dlaczego?**
- Są wieloznaczne i wielowymiarowe, trudno na ich podstawie formułować uogólnienia

Najczęściej wykorzystywane metody: wywiad, obserwacja, analiza dokumentów

Triangulacja

Zwielokrotnienie:

- ❑ Metod i technik badawczych
- ❑ Źródeł informacji
- ❑ Typów danych
- ❑ Technik analitycznych
- ❑ Teorii wyjaśniających
- ❑ Liczby osób realizujących badania

Zalety

- ❑ Uwzględnianie różnych punktów widzenia
- ❑ Lepsze poznanie i zrozumienie badanego obiektu
- ❑ Pogłębienie zebranych danych
- ❑ Bardziej „zobiektywizowana” analiza

Warunki udanej ewaluacji w szkole (1)

- **Udział wszystkich zainteresowanych** – konieczne jest określenie kogo ewaluacja dotyczy, kto poinformuje zainteresowanych o jej przebiegu i wynikach, kto jest inicjatorem działań, kto je będzie planował i realizował, kto weźmie udział w dyskusji nad wynikami ewaluacji.
- **Jasne określenie celu** – informacja dla wszystkich uczestników przed przystąpieniem do działania o tym, czemu ewaluacja ma służyć, jakie cele będą realizowane, kto ją inicjuje i czyje interesy są reprezentowane.
- **Wcześniejsze ustalenie norm postępowania w czasie ewaluacji** – kto i za co jest odpowiedzialny na terenie szkoły, kto wspiera proces z zewnątrz, kto i w jakiej formie otrzyma wyniki ewaluacji, kto będzie brał udział w interpretacji i w jakim zakresie będzie zapewniona ochrona danych.

Warunki udanej ewaluacji w szkole (2)

- **Klarowne i ważne pytania** – czytelne i jednoznaczne sformułowanie pytań kluczowych, ważnych dla rozwoju szkoły.
- **Nieskomplikowane metody i rozsądny zakres** – dostosowanie metod do możliwości przeprowadzających ewaluację i posiadanego czasu.
- **Uwzględnienie różnych punktów widzenia** – np. opinie nie tylko nauczycieli, ale także uczniów i rodziców. W interpretacji danych także powinny wziąć udział różne grupy, np. niezależni eksperci.
- **Szybka informacja zwrotna do wszystkich zainteresowanych.**

Warunki udanej ewaluacji w szkole (3)

- ❑ **Wystarczająca ilość czasu na ocenę danych i przepływ informacji o nich** – decydującą czynnością w procesie ewaluacji jest wspólna ocena wyników i podjęcie decyzji co do kierunków dalszych działań. Powinno to odbywać się w różnych zespołach, dlatego wymaga odpowiedniej ilości czasu.
- ❑ **Dokumentacja wyników, oceny i wniosków** – praca powinna być starannie dokumentowana, aby można było wielokrotnie korzystać z uzyskanych materiałów.
- ❑ **Powtórzenie ewaluacji** – dobra ewaluacja nie powinna być jednorazowym działaniem, ale regularnie przeprowadzoną procedurą.

**Dziękuję i życzę owocnych
ewaluacji !**

beata.ciezka@pte.org.pl